

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
*„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година*

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководиоца пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Душанка ЈОВОВИЋ*

339.727.22

ЗНАЧАЈ НАЧЕЛА ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ ЗА ПОЛИТИКУ ФИНАНСИРАЊА ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА ЕКСТЕРНИМ ИЗВОРИМА

Iustitia regnorum fundamentum.
(Праведност је основа владавине.)

Апстракт: У раду је сагледаван значај правне сигурности за политику привлачења страних директних инвестиција као далеко најважнијег облика екстерних извора финансирања економског развоја у данашњим условима привређивања. Ефикасним правним системом, држава обезбеђује заштиту интереса свих економских учесника чиме се, поред осталог, стимулише прилив страних директних инвестиција и поспешује привредни развој. Правном регулативом држава треба да обезбеди довољно атрактивне финансијске стимулансе за привлачење страних инвеститора. Страни инвеститор мора да буде уверен да се усвојени закони у земљи домаћина примењују ефикасно у пракси. Поштовање закона смањује неспоразуме који су резултат супростављених интереса економских субјеката. Ово за резултат има смањење трансакционих трошкова и повећање економске ефикасности. Недвосмисленим прописима и посебно њиховим поштовањем, држава делује у правцу минимизирања опуртонистичког понашања привредних субјеката, што подстицајно делује на унапређење ефикасности коришћења ограничених економских ресурса.

Кључне речи: економски развој, финансирање економског развоја, екстерни извори финансирања економског развоја, држава, правна сигурност.

УВОД

Питања акумулације и ефикасне алокације капитала су од есенцијалног значаја за квалитет функционисања сваке економије. У суштини, ради се ангажовања довољне суме штедње којом се финансирају инвестиције на националном нивоу које обезбеђују задовољавајући економски раст и промену структуре производње сходно захтевима

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, dusanka.jovovic@pr.ac.rs.

техничког прогреса. У начелу, треба разликовати домаће и стране изворе финансирања економског развоја. Домаћи извори су свакако од кључног значаја за финансирање економског развоја сваке земље. Међутим, у условима растуће глобализације, веома важну улогу у политици финансирања економског развоја имају и екстерни извори финансирања инвестиција.

Екстерни извори могу бити приватног и јавног порекла. Кретање приватног капитала је доминантно детерминисано профитним мотивима. У другом случају, ради се највећим делом о финансијским средствима којима располажу међународне финансијске организације (Међународни монетарни фонд, Светска банка, Европска банка за обнову и развој).

Предмет овог рада су стране директне инвестиције као облик ангажовања екстерних извора у политици финансирања економског развоја у савременим условима привређивања. Циљ је да се истражи значај правне сигурности у земљама у које страни инвеститори реализују предузетничке активности. У том светлу, биће речи и о месту државе у функционисању савремене привреде.

1. ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

Кључно питање у функционисању сваке националне економије односи се на начине финансирања инвестиција. Основни извор финансирања економског развоја је домаћа штедња. Домаћа штедња обухвата штедњу сектора становништва, предузећа и државе.

Држава која на крају године има веће расходе у односу на приходе исказује буџетски дефицит. Збир буџетских дефицита у претходним годинама представља категорију јавног дуга. Висок коефицијент јавног дуга делује у правцу смањења националне штедње у будућем периоду из једноставног разлога што је неопходно све већи део бруто домаћег производа у будућности усмеравати на сервисирање јавног дуга. Међутим, дугорочне негативне последице великог јавног дуга по квалитет економских перформанси земље су вишеструке. Оне се, пре свега, огледају у смањењу ефикасности привређивања због неминовности растућег опорезивања и успоравања економског раста као неминовне последице истискивања инвестиција. Зато је за политику финансирања економског развоја од есенцијалног значаја стопа националне штедње.

Велики број фактора утиче на укупну штедњу као извора инвестиција у земљи међу којима неизоставно треба апострофирати следеће: величина бруто домаћег производа по становнику, једнакост у расподели дохотка, развијеност финансијског система посебно у делу финансијских институција, мере економске политике које поспешујуће делују на штедњу, итд. Економски развијене земље свој привредни и технолошки просперитет већ

дуже време доминантно базирају на инвестицијама финансираних домаћом штедњом. За разлику од ових привреда, у далеко највећем броју земаља ниског нивоа развијености, недовољна домаћа штедња представља један од елементарних проблема у финансирању њиховог развоја. Другим речима, ове привреде су принуђене на ангажовање стране акумулације у покретању властитог економског раста. Међутим, бројни проблеми које ангажовање екстерних извора финансирања економског развоја неизоставно прате ову појаву, веома често доводе дугорочно до испољавања још израженијих развојних ограничења ових привреда. Управо због те чињенице, треба реално сагледати добре и слабе стране политике финансирања економског развоја екстерном штедњом.

Величина инвестиција у свакој отвореној привреди у глобалу је детерминисана износом националне штедње и вредношћу нето извоза. Земље са суфицитом текућег рачуна углавном не зависе од екстерних извора финансирања. Супротно, привреде које бележе позитиван спољнотрговински биланс зависе од стране штедње, што је сасвим логично будући да су земље са негативним износом нето извоза повећале свој национални доходак за величину овог извоза. Ове земље су примиле додатне вредности роба и услуга произведених у другим земљама. Дефицит платног биланса значи да посматрана привреда троши више него што ствара¹.

Основни облици ангажовања приватне стране штедње су:

- стране директне инвестиције,
- портфолио инвестиције и
- банкарски зајмови и комерцијални кредити.

Претходно поменути облици ангажовања стране штедње у циљу финансирања економског развоја треба додати и један број форми сарадње домаћих и страних предузећа које не могу да се сврстају ни у један од њих. Они се у политици финансирања економског развоја често означавају као нови облици ангажовања стране штедње. „У најелементарнијем смислу, нове облике финансирања могуће је поделити на: 1) заједничка улагања и 2) неимовинске корпоративне уговоре. Ове друге, могуће је надаље рашчланити на: уговорна улагања на линији купац – продавац (уговор о лиценци, фрашизинг, уговорно руковођење, производно руковођење и томе слично и б) стратегијске пословне алијансе“².

У даљем тексту акценат је на сагледавању могућих ефеката страних директних инвестиција као облика ангажовања страних извора у финансирању економског развоја. Реч је о кључном облику инвестирања на светској економској сцени у последњим деценијама. Преко инвестиционих

¹ Слободан Цветановић, Игор Младеновић, Економија капитала и финансирање развоја, издање аутора, Ниш, 2015, 258-261.

² Ибид, 280-281.

пакета у земљу домаћина доносе капитал, тнања, нове технологије, нова организациона решења чиме вишеструко делују на даљи развој ових земаља и њихове повезаности са светом³.

2. СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ КАО ЕКСТЕРНИ ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

Стране директне инвестиције означавају важан облик ангажовања приватне стране штедње у покретању властитог економског развоја. По правилу, значе да је страни инвеститор својим улогом стекао право својине над делом или целим предузећем у земљи домаћина. Оне, другим речима, представљају комбинацију капитал својине и капитал функције. Код овог облика инвестиција, трансфер капитала и улагања се реализује на начин који обезбеђује страном инвеститору стицање права својине, контроле и управљања. Дакле, стране директне инвестиције имају предузетнички карактер. Управо та чињеница их чини другачијом формом инвестирања од осталих облика екстерних извора финансирања економског развоја.

Стране директне инвестиције су веома проучавана, али врло контроверзна тема у економској теорији. Посебно се ставови економских аналитичара разликују по питању сврсисходности и крајњих развојних домета страних директних инвестиција имајућу у виду привредну стварност земаља које су прихватиле тржишни начин привређивања крајем двадесетог века, независно од тога да ли је реч о приватизацији предузећа која су се налазила у државном власништву, „зеленим“ или „браон“ инвестицијама, спајањима или аквизицијама. Логика економског рзмишљања упућује на закључак да ангажовање страног капитала за резултат треба да има раст конкурентности и стварање амбијента здраве тржишне економије. Ипак, искуство показује да стране инвестиције често драматично повећавају број незапослених људи. Понекад се дешава да страни капитал неочекивано напушта земљу домаћина након истека рока трајања уговора и искоришћавања субвенција додељених од стране земље домаћина.

Анализа деловања страних директних инвестиција на економски раст земље домаћина је, поред осталог, функција је достигнутог нивоа њеног економског развоја. У првој, најнижој фази економског развоја земаља домаћина, најбитнију улогу у привлачењу страних директних инвестиција имају расположиви природни ресурси. Економском политиком, земља домаћин настоји да у што је могуће већем степену привуче дугорочни приватни капитал, чије је кретање мотивисано економским циљевима и

³ Драгана Ђурић, Зора Прекајац, Мирјана Видас-Бубања. Међународна економија, Институт економских наука, Београд, 2010, 184.

интересима. У следећој, другој етапи развоја, стране директне инвестиције могу поспешујуће деловати на економски раст земље домаћина улагањем у сектор прерађивачке индустрије и инфраструктуру. За трећу фазу, посебно су значајни облици страних директних инвестиција који имају елементе предузетничког менаџмента. Важност страних директних инвестиција у четвртој фази, односно у фази развоја информатичког друштва долази до изражаја у областима које карактеришу велики екстерни ефекти.

Сагледавање значаја страних директних инвестиција за економски развој земље домаћина није могуће реализовати независно од сагледавања многих неекономских циљева: политичког суверенитета, културног идентитета, еколошке безбедности и томе слично. Зависно од листе постављених циљева, свака држава ће обликовати властиту политику финансирања економског развоја посебно водећи рачуна о креирању амбијента који је у функцији привлачења и ангажовања страних директних инвестиција. Ангажовање стране штедње додатно проширује могућности инвестирања на нивоу националне економије.

У савременом смислу, стране директне инвестиције су сублимат власништва, технологије и менаџмента. Са становишта интереса земље домаћина, овај облик ангажовања стране штедње је неупоредиво прихватљивији у поређењу са портфолио инвестицијама. Међутим, ваља увек имати на уму да су друштвеноекономске импликације охрабривања страних директних инвестиција вишеструке и да су далеко израженије у односу на портфолио инвестиције.

Институционални носиоци страних директних инвестиција су транснационалне корпорације. Према су настале средином 19. века, до њихове највеће експанзије долази век касније. Операције транснационалних корпорација су предмет контроверзних анализа које су повезане са штедњом, инвестицијама, менаџментом, иновацијама.

Већи део инвестиција транснационалних корпорација у досадашњем развоју је био лоциран у производњи, док данас сектор услуга важи за подручје њиховог посебног интересовања. Ово утолико пре што у многим услужним гранама инфраструктурног карактера као што је сектор телекомуникација улаз транснационалног капитала по правилу значи раст макроекономске ефикасности.

Најважније користи земаља у развоју од транснационалних корпорација нису искључиво везане за сам трансфер стране штедње. Потенцијални бенефити су много већи. Корисници ових инвестиција добијају квалитетнија добра уз ниже цене. Држава може прикупити додатни порез од улагања страних фирми и тако повећати своје буџетске приходе.

Критичари страних директних инвестиција сматрају да оне својим активностима могу утицати на смањење просечне стопе националне штедње у дугом року. Наиме, по њима, транснационалне корпорације, као основни

њихови институционални носиоци страних директних инвестиција често склапају ексклузивне споразуме о производњи са државном бирократијом у мање развијеним земљама гушећи тиме конкуренцију, а што је неупоредиво важније оне не реинвестирају добар део профита. Критичари надаље наводе да иако транснационалне корпорације плаћањем пореза на профит корпорација несумњиво доприносе повећању укупних пореских захватања, њихово учешће у попуњавању буџетских прихода је значајно мање него што би требало да буде. Ово првенствено због великих пореских олакшица, значајних пореских ослобађања инвестиционих улагања, као и постојања честих заштитних царина. И најзад, истичу критичари активности транснационалних корпорација, често је немогуће пресадити менаџмент и предузетничке способности на локалне услове. Штавише, уместо да делују на развијање локалних извора оскудних знања и ресурса, активности транснационалних копрпорација могу кочити развој домаћег предузетништва.

Прилив страних директних инвестиција зависи од:

- макроекономске стабилности,
- институционалне стабилности и
- политичке стабилности⁴.

3. ЦИЉЕВИ И АКТИВНОСТИ САВРЕМЕНЕ ДРЖАВЕ У ПРИВРЕДИ

Држава се битно разликује од осталих институција. Она има своје јаке стране које се огледају у способности спровођења мера принуде, што значи да она може реализовати бројне активности које не могу други субјекти. Међутим, држава има и многе слабе стране. Увиђање јаких и слабих страна државе важна је претпоставка компетентног сагледавања улоге у привреди и најефикасније начина њене реализације⁵.

Показало се да тржиште као инструмент макроекономске регулације ни издалека није у могућности да обезбеди економску равнотежу. Другим речима, поред тржишта морају постојати механизми који коригују тржишне мањкавости. Најкраће, овде се ради механизмима који су у функцији тзв. доброг управљања. Питање доброг управљања предмет је проучавања у политиколошким, социолошким и правним наукама, а њиме разумљиво континуирано интензиво у дугом року баве и економски аналитичари.

⁴ Anghel Brindusa, (2006) Foreign Direct Investment in Transition Countries: a Dynamic Analysis at Firm Level, <http://idea.uab.es/abrindusa/research/paper>, [pristup 10.05.2017]

⁵ Џорџ Стиглиц, Економија јавног сектора, Економски факултет Универзитета у Београду, 2013, 13-14.

Разумљиво, у економији се категорија доброг управљања поистовећује идејом економског управљања.

Добро економско управљање је потребно у циљу обезбеђења три битна предуслова функционисања тржишних привреда: сигурности власничких права, спровођења уговора, колективне акције у циљу онемогућавања злоупотребе институција. Тиме ће добро економско управљање подупрети читав процес економских трансакција на тржишту, а уједно и омогућити да се постигне пуни економски потенцијал друштва.

Сматрајући да није могуће замислити ефикасно тржиште без ефикасне државе, Стиглиц наводи неколико стандардних облика тржишних неуспеха: несавршена конкуренција, односно монополи, обезбеђење јавних добара, екстерни ефекти, непотпуна тржишта, непотпуне и асиметричне информације, неправична расподела дохотка, циклично функционисање привеле⁶. Трошкови информација јесу значајни аналитички сегмент у оквиру теорије трансакционих трошкова, из једноставног разлога – непотпуне и асиметричне информације могу изазвати трансакционе трошкове. Проблем асиметричних и непотпуних информација, држава може да превазиђе тако што ће створити квалитетан институционални оквир који ће представљати извор неопходних и правовремених информација за све учеснике на тржишту. На тај начин, држава ће, посредством својих институција, директно утицати да тржиште ефикасније функционише, јер ће смањити трошкове економским субјектима у обезбеђењу потребних информација (смањиће се трансакциони трошкови).

Општи циљ државе, као политекономске организације, јесте максимизација друштвеног благостања. Притом, у методолошком смислу, треба правити дистинкцију између два могућа приступа у сагледавању места и улоге државе, посебно у погледу кориговања тржишних неправилност. То су нормативни и позитивни приступ. Преокупација првог приступа је тражење задовољавајућег одговора на питање како држава може да реализује активности које су у њеној компетенцији, а други поставља питање шта је то што држава чини и какве су последице таквих активности. Уз то, позитивни приступ подразумева анализу како то држава чини.

Слободан Покрајац издваја осам најважнијих циљева које држава треба да оствари у склопу подршке пословању:

- јачање конкурентности свих привредних субјеката,
- равномерни регионални развој
- подизање квалитета предузетничке инфраструктуре,
- унапређење образовања за предузетнике,
- смањење административних препрека пословању,

⁶ Ибид, 76-84.

- јачање предузетничке климе у друштву,
- интернетизација и електронско пословање,
- директна бесповратна финансијска подршка предузетницима⁷.

Држава, по Покрајцу треба да подржава, стимулише а често да финансијски помаже свим економским субјектима који својим активностима доприносе:

- увећању друштвеног богатства
- расту запошљавања,
- повећању продуктивности,
- инестирању у инфраструктуру,
- повећању извоза,
- технолошкој модернизацији,
- подизању образовног нивоа становништва,
- еколошкој одрживости,
- повећању животног стандарда и укупног квалитета живота становништва⁸.

Добра илустрација начина на које држава креира псловни амбијент је композитни индекс Лакоћа пословања, који је креирала Светска банка 2003. године. Основни циљ овог индикатора је пружања објективне слике регулаторног амбијента за пословање. Укратко, што су прописи и процедуре једноставнији, то је лакше за актуелне и потенцијалне предузетнике да послују. Ефикасне регулаторне институције које су усмерене на потребе корисника такође могу да смање баријере између формалног и неформалног сектора. У 2017. години, индекс лакоће пословања обухватио је 190 земаља посматрајући 11 сетова индикатора (Табела 1).

Табела 1: Индикатори индекса лакоће пословања

Индикатор	
Оснивање предузећа	Процедуре, време, трошкови и неопходни минимални почетни капитал за оснивање друштва са ограниченом одговорношћу
Добивање грађевинске дозволе	Процедуре, време, трошкови добијања дозволе за изградњу објекта
Прикључење електричне енергије	Процедуре, време, трошкови прикључења објекта на електричну мрежу, поузданост напајања електричном енергијом и цена електричне енергије

⁷ Слободан Покрајац, Предузетништво: изазови и путеви „креативне деструкције“ привреде Србије, Машински факултет Универзитета у Београду, 2010, 257.

⁸ Ибид, 257.

Регистрација имовине	Процедуре, време, трошкови преноса имовине и квалитет катастра
Могућност кредитирања	Систем кредитних информација и Закон о хипотекама
Заштита мањинских инвеститора	Права мањинских власника у трансакцијама са повезаним правним лицима и права у корпоративном управљању
Пореска политика	Исплате, време и укупна пореска стопа за компанију како би испоштовале све пореске обавезе
Међународна трговина	Време и трошкови извоза производа који има компаративну предност и увоз
Извршење уговора	Време и трошкови за решавање комерцијалног спора и квалитет судских процеса
Решавање несолвентности	Време, трошкови, исход и стопа приноса средстава у решавању несолвентности и јачина индекса законског стечајног оквира
Регулација тржишта рада	Флексибилност прописа о запошљавању и квалитет радног места

Извор: Doing Business 2017, World Bank, p. 14.

Индекс лакоће пословања се темељи на две врсте података. На законима и прописима који важе у једној земљи, с једне, и индикаторима који се односе на потребу да се постигне конкретни регулаторни циљ, с друге стране. Економска дистанца до регулаторног циља мери се на скали од 0 до 100, при чему је 0 најслабија перформанса, а 100 је циљ. Долажење до ових информација темељи се на анкети међу стручњацима: запосленим у јавном сектору, правницима, најчешће адвокатима. Прикупљени подаци се углавном односе само на престоницу посматране земље, али објављују се и извештаји који покривају већи број земаља.

4. ПРИНЦИП ПРАВИЧНОГ И ЈЕДНАКОГ ТРЕТМАНА У СПОРОВИМА КАО ПРЕТПОСТАВКА ЕФИКАСНОГ ПРАВНОГ СИСТЕМА

Важна претпоставка ефикасног економског управљања је ефикасан правни систем. Ефикасан правни систем државе представља оквир којим се обезбеђује повољно окружење за економски развој и заштиту интереса свих њених учесника чиме се, поред осталог, стимулише прилив страних директних инвестиција. Правном регулативом држава треба да обезбеди

довољно флексибилне политике и финансијске стимулансе за стране инвеститоре⁹.

Страни инвеститор мора да буде уверен да се усвојени закони у земљи домаћина, примењују ефикасно у пракси. Поштовање закона је у функцији смањења транснационалних трошкова, с обзиром да смањује неспоразуме који су резултат по дефиницији супростављених интереса економских субјеката. Ови неспоразуми повећавају издатке у вези уговарања и реализације уговора. Недвосмисленим прописима држава делује у правцу смањења опуртонистичко понашање страна у чиме она делује у смеру унапређења ефикасности коришћења по дефиницији лимитираних економских ресурса.

Утицај институционалних варијабли на прилив страних директних је често испитиван у литератури. Институције представљају правила игре у једном друштву. Другим речима, оне успостављају ограничења која регулишу односе између људи. Састоје се из: формалних правила (устав, закони и остала регулатива), неформалних ограничења (конвенције, норме понашања и самопрокламовани начини међусобног опхођења, као и дефинисаних принудних инструмената за њихову примену¹⁰. „Као економске категорије, институције је неопходно посматрати у тесној повезаности са економском политиком и привредним системом конкретне земље. Зато што регулишу економску сферу и омогућавају да се економске активности одвијају организованије, па самим тим и успешније, институције поседују јасну економску садржину. Њихова улога је незаобилазна независно од тога да ли се економске активности одвијају на нивоу предузећа, националне економије, или одређене међународне организације“¹¹

Квалитет институција има генерално позитиван и значајан утицај на прилив страних директних инвестиција. Независно и непристрасно судство, заштита власничких права, квалитет бирократије, административни захтеви и међународни ризик земље који обухвата војно мешање у области владавине права и интегритет правног система, позитивно доприносе приливу страних директних инвестиција. С друге стране, на прилив страних директних инвестиција негативно утичу фактори пословања који обухватају следеће:

⁹ Јелена Станојевић, Дарко Димовски, Улога правне државе у привлачењу страних директних инвестиција, *Правна сигурност као поспешујући фактор за директне стране инвестиције*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, 80.

¹⁰ Диана Драгутиновић, Милорад Филиповић, Слободан Цветановић, Теорија привредног раста и развоја, Центар за издавачку делатност Економског факултета у Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2015, 479.

¹¹ Властимир Лековић, Институционална економија, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2010, 57-58.

правно извршење уговора, рестрикције на продају непокретности, бирократске трошкове, таксе и друге накнаде, регулативу тржишта рада и покретање бизниса. Перцепција о повећању квалитета институција позитивно делује на прилив страних директних инвестиција.

Присуство добрих институција смањује неизвесност и трошкове пословања кроз њихов утицај на производњу и трансакционе трошкове. У принципу, делујући поспешујуће на инвестиције, изграђене институције су у функцији побољшара продуктивности производње подстицањем инвестиција. Према новом институционалном приступу, заједно са стандардним макроекономским ограничењима, институционални оквир земље је најважнији фактор који опредељује његове економске перформансе, и квалитет домаћих институција је кључно објашњење разлика у стопама раста и бруто домаћег производа по становнику.

Концепт правне сигурности се темељи на начелу правичног и једнаког третмана у споровима између државе и страног инвеститора. На овом начелу „почива *принцип правичног и једнаког третмана* као материјалноправни принцип је противтежа владавини силе и арбитрарности. Начело правне сигурности функционише у контексту владавине права”¹². Притом, иако су правна начела према важности и значењу нивелирана, хоризонтално умрежена, ипак сматрамо да је начело владавине права темељно и „највише“, као идеал праведног друштва, јер носи у себи комплексност и испреплетеност каузалних и телеолошких аспеката друштвеног развоја, што у крајњој линији, даје сигнификантне податке о развијености у конкретном окружењу. Наведено је компатабилно са идејом да су критерији друштвеног развоја: (а) економска ефикасност, (б) политичка демократичност и в) еколошка освештеност“¹³

ЗАКЉУЧАК

Сложена питања акумулације капитала и посебно ефикасне алокације финансијских средстава у инвестиције су од есенцијалног значаја за квалитет функционисања сваке економије. У суштини, ради се величини штедње ка дела непотрошеног националног дохотка којом се финансирају инвестициони подухвати на националном нивоу који су у функцији

¹² Александар Ђирић, Предраг Цветковић, Принцип правичног и једнаког третмана као начело међународног права страних инвестиција: појам и карактеристике, *Правна сигурност као поспешујући фактор за директне стране инвестиције*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, 40.

¹³ Zvonimir Lauc, *Načelo vladavine prava u teoriji i praksi*, Pravni vjesnik, 2016. Vol. 32 No. (3-4), 47.

обезбеђења одрживог економског раста и промену структуре привреде сходно захтевима техничког прогреса.

Принципијелно, у економској теорији се прави разлика између домаће и стране штедне као извора из којих се финансира економски развој. Домаћи извори су свакако од кључног значаја за финансирање економског развоја сваке земље дугорочно гледајући. Међутим, током последњих деценија, у условима растуће економске глобализације и интернационализације производње веома важну улогу у политици финансирања економског развоја имају и екстерни извори.

Екстерни извори могу бити приватног и јавног порекла. Кретање приватног капитала је доминантно детерминисано профитним мотивима. У другом случају, ради се највећим делом о финансијским средствима којима располажу међународне финансијске организације (Међународни монетарни фонд, Светска банка, Европска банка за обнову и развој). Поред економских, често у пласману ових средстава битну улогу играју и различити политички фактори.

Стране директне инвестиције су најћешћа форма међународног кретања капитала током претходних тридесетак година у глобалним релацијама. Најкраће, оне представљају важан фактор економских интеграција и битно утичу на карактер глобалног економског просперитета. Доприносе финансијској стабилности земље домаћина, убрзању економског раста и развоја и подизању животног стандарда у земљама домаћина.

Страни инвеститор мора да буде уверен да се усвојени закони у земљи домаћина, примењују ефикасно у реалном економском животу, што често није случај у пракси многих земаља у развоју. Концепт правне сигурности се темељи на начелу правичног и једнаког третмана у споровима између државе и страног инвеститора. На овом начелу почива **принцип правичног и једнаког третмана** као један од материјалноправних принципа за који сматрамо не само да представља својеврсној противтежи владавини силе и арбитрарности, већ да представља *condicio sine quo non* фикасног функционисања страних директних инвестиција у данашњим условима привређивања.

Dušana JOVOVIĆ, LL.D.

Full-time Professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

THE IMPORTANCE OF THE PRINCIPLE OF LEGAL SECURITY FOR THE
POLICY OF FINANCING THE ECONOMIC GROWTH BY EXTERNAL
SOURCES

Summary

In the paper the author analyzes the significance of legal security for the policy of attracting foreign direct investments as a significantly most important form of external sources of financing of the economic growth in today's conditions of doing business. Using an efficient legal system, a state provides protection of interests of all the economic participating parties which, among other things, stimulates the inflow of direct foreign investments and encourages the economic growth. By legal regulations the state should provide attractive enough financial stimulus for attracting foreign investors. Foreign investors must be sure that accepted laws in the host state are efficiently applied in practice. Complying with the law reduces misunderstandings which are the result of the opposed interests of the economic subjects. As a result of this fact there is reduction of transaction costs and increase of economic efficiency. With unambiguous regulations, and especially complying with them, the state heads towards minimizing the opportunistic behavior of economic entities, which encourages the efficiency improvement of usage of the limited economic resources.

Keywords: economic development, financing of economic development, external sources.

ЛИТЕРАТУРА

Doing Business 2017, World Bank.

Zvonimir Lauc, Načelo vladavine prava u teoriji i praksi, Pravni vjesnik, 2016. Vol. 32 No (3-4), 47.

Слободан Цветановић, Игор Младеновић, Економија капитала и финансирање развоја, издање аутора, Ниш, 2015.

Anghel Brindusa, (2006) Foreign Direct Investment in Transition Countries: a Dynamic Analysis at Firm Level, <http://idea.uab.es/abrindusa/research/paper>, [pristup 10.05.2017]

Слободан Покрајац, Предузетништво: изазови и путеви „креативне деструкције“ привреде Србије, Машински факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010.

Џорџ Стиглиц, Економија јавног сектора, Економски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.,

Јелена Станојевић, Дарко Димовски, Улога правне државе у привлачењу страних директних инвестиција, *Правна сигурност као поспешујући фактор за директне стране инвестиције*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016.

Александар Ђирић, Предраг Цветковић, Принцип правичног и једнаког третмана као начело међународног права страних инвестиција: појам и карактеристике, *Правна сигурност као поспешујући фактор за директне стране инвестиције*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2016.

Диана Драгутиновић, Милорад Филиповић, Слободан Цветановић, Теорија привредног раста и развоја, Центар за издавачку делатност Економског факултета Универзитета у Београду, Београд, 2015.

Властимир Лековић, Институционална економија, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2010.

Драгана Ђурић, Зора Прекајац, Мирјана Видас-Бубања. Међународна економија, Институт економских наука, Београд, 2010.